Історія

УДК 327:316.774:044.348(4)

DOI https://doi.org/10.5281/zenodo.20846317

Інституційна та мережева архітектура російської пропаганди в Європі: аналітичний погляд крізь призму інформаційної політики ЄС

Міщенко Надія Сергіївна

аспірантка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

https://orcid.org/0009-0003-6769-5652

Прийнято: 19.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація: *Метою наукової статті є здійснення комплексної історико-політичної деконструкції інституційної та мережевої архітектури російського інформаційного впливу в країнах Європейського Союзу в період 2014–2022 років. Окремим завданням є дослідження причинно-наслідкових зв'язків, етапів та логіки трансформації інформаційної політики ЄС від моделі ліберального нейтралітету до концепції жорсткого адміністративно-правового стримування безпекових загроз, а також визначення ролі України як активного безпекового донора європейського простору в умовах гібридної агресії.*

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових та спеціально-історичних методів, підпорядкованих принципам об'єктивності, системності та історизму. Застосування історико-генетичного методу дозволило простежити еволюцію захисних інструментів ЄС у хронологічній послідовності. Системно-структурний метод використано для розчеплення російської пропаганди на окремі

функціональні рівні та взаємопов'язані сегменти. Політико-правовий аналіз дав змогу оцінити трансформацію нормативного поля ЄС, зокрема перехід від саморегулювання Big Tech до прямих санкцій, а за допомогою порівняльно-історичного методу виявлено специфіку сприйняття гібридних викликів на різних етапах війни.

У ході дослідження доведено, що висока адаптивність російського інформаційного тиску в країнах Європейського Союзу базувалася на функціонуванні трирівневої мережевої архітектури, яка інтегрувала в єдиний контур офіційні державні інституції (МЗС РФ, Росспівробітництво, RT, Sputnik), мережевих проксі-агентів (ультраправі та ультраліві партії, лояльні аналітичні центри, кооптованих лідерів думок) та розгалужену цифрову екосистему розповсюдження інформації (бот-мережі, анонімні агрегатори новин, координаційні групи в закритих месенджерах). Обґрунтовано, що «українська тематика» у 2014–2021 роках (анексія Криму, окупація Донбасу, референдум у Нідерландах 2016 року, збиття рейсу MH17) виступала для Кремля не просто об'єктом атаки, а стратегічним полігоном для тестування технологій поляризації західних суспільств та розмивання загальноєвропейського ціннісного консенсусу. Простежено три ключові етапи еволюції інформаційної політики Брюсселя: реактивно-моніторинговий (2015–2017 рр.), нормативно-інституційний (2018–2021 рр.) та адміністративно-юридичний (з 2022 р.). Визначено, що повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року зруйнувало ліберальну парадигму нейтралітету ЄС, змусивши його перейти до концепції захисту цифрового суверенітету через безпрецедентну заборону російських мовників та ухвалення Digital Services Act. Доведено, що практичний досвід українських державних органів та OSINT-спільнот ліг в основу оновлених безпекових доктрин самого Європейського Союзу.

ISSN: 3083-5712

Російська дезінформація в Європі є не сукупністю ізольованих медійних інцидентів, а жорстко ієрархічною та інституційною загрозою, яку координує держава. Європейський Союз у період 2014–2022 років пройшов історичну еволюцію, продемонструвавши здатність модернізувати ліберальну модель інформаційного простору заради активної оборони. Україна в цьому процесі підтвердила свій статус ключового безпекового донора та суб'єкта формування нової архітектури стратегічних комунікацій на європейському континенті.

Ключові слова: *Європейський Союз, Російська Федерація, Україна, інформаційна політика, пропаганда, дезінформація, гібридна війна, мережева архітектура, стратегічні комунікації, інституційні зміни.*

Institutional and Network Architecture of Russian Propaganda in Europe: An Analytical Insight Through the Prism of EU Information Policy

Nadiia Mishchenko
PhD Student at the Department of World History and International Relations, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine, https://orcid.org/0009-0003-6769-5652

Abstract: *This study aims to conduct a comprehensive historical and political deconstruction of the institutional and network architecture of Russian informational influence within the European Union countries during the period of 2014–2022. It focuses on exploring the causal relationships, historical stages, and operational logic driving the transformation of the EU's information policy from a model of liberal neutrality toward a concept of strict administrative and legal deterrence of hybrid threats. Concurrently, the paper determines the role of Ukraine*

as an active security donor to the European information space amid ongoing authoritarian aggression.

The methodological framework relies on a combination of general scientific and special historical methods governed by the principles of objectivity, systematicity, and historicism. The historical-genetic method allowed for tracking the evolution of the EU's defensive security instruments in chronological sequence. The structural-functional method was employed to partition the Russian propaganda apparatus into distinct functional levels and interconnected operational segments. Political-legal analysis enabled an evaluation of the normative shifts within the EU common legal framework, particularly the transition from the voluntary self-regulation of Big Tech platforms to direct sanctions, while the comparative-historical method helped to reveal the specificities of perceiving hybrid challenges at different stages of the Russo-Ukrainian war.

The research proves that the high adaptability of Russian informational pressure within the European Union relied on a three-tier network architecture that effectively integrated official state structures (MFA of the Russian Federation, Rossotrudnichestvo, RT, Sputnik), network proxy agents (local far-right and far-left political parties, compliant think tanks, co-opted opinion leaders), and an extensive digital distribution ecosystem (coordinated botnets, anonymous news aggregators, closed Telegram groups). It is argued that the «Ukrainian issue» between 2014 and 2021 (the annexation of Crimea, the war in Donbas, the 2016 Dutch referendum, the downing of flight MH17) served not merely as an object of aggression but as a strategic testing ground for the Kremlin to refine technologies of social polarization and value-based disruption inside the West. The study identifies three main stages in the evolution of Brussels' information policy: reactive-monitoring (2015–2017), regulatory-institutional (2018–2021), and administrative-legal (since 2022). It demonstrates that the full-scale invasion on February 24, 2022, dismantled the classic liberal neutrality paradigm of the EU, forcing a definitive transition to

proactive digital sovereignty through the complete ban of Russian state channels and the enforcement of the landmark Digital Services Act. Crucially, the practical counter-disinformation experience of Ukrainian state bodies and OSINT communities became a doctrinal foundation for the updated defense policies of the European Union.

Russian disinformation in Europe represents a rigid and deeply institutionalized threat, coordinated by state, rather than a series of isolated media anomalies. Over the 2014–2022 period, the European Union underwent a profound historical evolution, proving its capacity to upgrade the liberal model of its information space toward robust resilience. In this process, Ukraine consolidated its status as a vital security donor and a proactive actor in shaping the new strategic communications architecture across the European continent.

Keywords: *European Union, Russian Federation, Ukraine, Information Policy, Propaganda, Disinformation, Hybrid Warfare, Network Architecture, Strategic Communications, Institutional Changes.*

Постановка проблеми. Трансформація глобальної безпекової архітектури, спровокована початком російської збройної агресії проти України у 2014 році, продемонструвала глибоку зміну природи сучасних міжнародних конфліктів. Інформаційний простір перестав виконувати функцію виключно гуманітарного обміну чи медійного супроводу подій, натомість перетворившись на повноцінний домен ведення бойових дій (weaponization of information). Для Європейського Союзу, чия політична ідентичність традиційно базувалася на ліберальних принципах свободи слова, транскордонного руху інформації та плюралізму думок, цілеспрямована дезінформаційна експансія з боку Російської Федерації стала екзистенційним викликом.

 ISSN: 3083-5712

Протягом дослідницького періоду (2014–2022 рр.) російські інформаційні операції в Європі демонстрували високий рівень адаптивності та інституційної зрілості. Вони були спрямовані не просто на поширення викривлених медійних наративів, а на системне розмивання ціннісного консенсусу західних суспільств, дискредитацію євроатлантичного курсу України та підрив внутрішньої легітимності демократичних інститутів самого ЄС. Специфіка проблеми полягає в тому, що європейська спільнота тривалий час сприймала пропаганду РФ як сукупність дискретних медійних інцидентів (т. зв. «fake news»), не усвідомлюючи наявності більш складної, багаторівневої інституційної та мережевої архітектури, яка координувалася безпосередньо з державного центру РФ. Як наслідок, перша фаза реагування ЄС (2014–2015 рр.) мала характер швидкого реагування на кризові події, проте була повністю позбавлена довгострокового стратегічного планування.

Дослідження інституційного каркаса російського інформаційного впливу крізь призму еволюції інформаційної політики ЄС має критичне значення для сучасної історичної науки та теорії міжнародних відносин. Воно дозволяє реконструювати причинно-наслідкові зв'язки правової та інституційної модернізації ЄС, де український геополітичний кейс виступив одночасно і головним об'єктом атаки агресора, і основним каталізатором безпекових змін у Брюсселі. Практична значущість полягає у необхідності переосмислення досвіду протидії гібридним загрозам у період, що передував повномасштабному вторгненню 2022 року, для формування тривалої стратегії інформаційної безпеки України та її європейських партнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен російської інформаційної агресії та спроби Європейського Союзу виробити контрстратегії з недавніх пір перебувають у центрі уваги значного масиву наукової літератури. Західноєвропейська та американська наукова думка фокусується переважно на технологічному та концептуальному вимірах

дезінформації. Для прикладу, у працях К.Джайлза прискіпливо досліджено доктринальні засади російської «війни нового покоління» (Next Generation Warfare) та механізми використання інформації як зброї [6]. Питання стратегічних комунікацій у цифрову епоху та аналіз спроб ЄС залучити онлайн-платформи до саморегулювання детально висвітлено у колективних монографіях під редакцією К.Бйоли та Я.Паммента [7]. Особливості формування інформаційного суверенітету та нормативні засади діяльності європейських безпекових інститутів проаналізовано у працях Т.Коллі та Т.Смартовського [14], а також у дослідженнях Ж.Борхес-Тіаго [15]. Еволюцію безпосередньо нормативного поля ЄС та аналітику діяльності робочих груп (зокрема, East StratCom Task Force) системно простежено у серії досліджень Н.Бентзен [8]. Теоретичним підґрунтям для оцінки трансформації ЄС як глобального актора слугують класичні концепції нормативної сили І.Маннерса [9] та ідеї дискурс-аналізу безпекових практик Л.Хансен [16].

Окрему групу досліджень становлять праці українських аналітичних центрів та академічних інституцій, які забезпечують емпіричне підґрунтя аналізу. Праці Національного інституту стратегічних досліджень фокусуються на вразливостях інформаційної архітектури ЄС та оцінці ефективності європейських контрзаходів [10]. Фахівці Ради зовнішньої політики «Українська призма» аналізують специфіку сприйняття російських наративів різними авдиторіями всередині ЄС, зокрема українською діаспорою та мігрантами різних хвиль [11]. Матеріали Українського кризового медіа-центру та Центру протидії дезінформації є цінними з погляду фіксації конкретних кейсів дистрибуції пропаганди через європейські сегменти соціальних мереж та трансформації медіаландшафту [12; 13]. Не обділені увагою і особливості сприйняття російських інформаційних маніпуляцій у країнах Центрально-Східної Європи – їх ґрунтовно розкрито у роботах О.Юркової [17].

 ISSN: 3083-5712

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність ґрунтовних праць, поза увагою дослідників часто залишається цілісний історико-політичний аналіз того, як саме структурні особливості російської пропагандистської мережі (її гібридна, приховано-державна природа) обумовили тривалу кризу ліберальної моделі інформаційної політики ЄС. Більшість наявних робіт розглядають політику ЄС як статичну систему або фокусуються на контент-аналізі фейків. Натомість існує очевидна прогалина у дослідженні динаміки інституційного зіткнення: як мережева архітектура РФ, паразитуючи на європейських інститутах свободи слова, змусила ЄС пройти шлях історичної еволюції від м'якого моніторингу до адміністративно-юридичного блокування геополітичних суб'єктів у 2022 році. Окрім цього, недостатньо висвітлено роль України не просто як пасивного реципієнта європейської допомоги, а як активного деструктора російських мереж, чий практичний досвід безпекових обмежень ліг в основу оновлених доктрин самого Європейського Союзу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Беручи до уваги історіографічні пробіли та комплексний характер проблеми дослідження, основною метою цієї статті є здійснення системної деконструкції інституційної та мережевої архітектури російського інформаційного впливу в країнах Європейського Союзу у період 2014–2022 років.

Для досягнення поставленої мети, передбачено вирішення таких дослідницьких завдань:

- Визначити структурні рівні та функціональні елементи російської дезінформаційної мережі, що діяла на європейському просторі;
- Проаналізувати роль «українського питання» (зокрема подій Революції Гідності, анексії Криму та гібридної війни на Донбасі) як ключового полігону для випробування та поширення російських наративів у ЄС;

- Дослідити причинно-наслідкові зв'язки та етапи трансформації інформаційної політики Європейського Союзу від моделі ліберального нейтралітету до інституційного та адміністративно-правового стримування безпекових загроз у 2022 році.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналітична архітектура російської пропаганди в Європі: інституційний та мережевий виміри. Дослідження періоду 2014–2022 років доводить, що ефективність російського інформаційного тиску в країнах Європейського Союзу базувалася не на випадковому резонансі окремих медійних повідомлень, а на функціонуванні жорстко ієрархічної, але операційно гнучкої трирівневої мережевої архітектури. Ця система поєднувала класичні державні інститути із децентралізованими проксі-агентами, створюючи ефект «інформаційного шуму» та множинності альтернативних сценаріїв.

Перший рівень (Офіційно-інституційний). Його основу становили державні структури РФ, що забезпечували стратегічне планування, фінансування та офіційну легітимізацію інформаційних кампаній. До цього контуру належали Департамент інформації і преси МЗС РФ, Федеральне агентство «Росспівробітництво», а також державні медіа-холдинги, орієнтовані на зовнішню авдиторію (зокрема, телеканал RT (колишній Russia Today) та мультимедійна платформа Sputnik). Унікальність цього рівня полягала в тому, що він діяв у правовому полі європейських держав, використовуючи ліберальне законодавство ЄС про свободу слова та захист прав журналістів для трансляції геополітичних доктрин Кремля [6].

Другий рівень (Мережеві проксі). Цей контур виконував функцію ретрансляції та адаптації кремлівських наративів під специфіку національних авдиторій країн ЄС. До нього входили суб'єктивно лояльні до РФ європейські аналітичні центри (т. зв. «think tanks»), ультраправі та ультраліві політичні партії (наприклад, «Національне об’єднання» у Франції, «Альтернатива для

Німеччини»), а також окремі громадські діячі, журналісти та науковці. Завданням цього рівня було переведення російських пропагандистських тез у внутрішньополітичний дискурс конкретних країн ЄС, надаючи їм вигляду «альтернативної європейської експертної думки» [7; 17].

Третій рівень (Екосистема дистрибуції та цифрові мережі). Це найбільш динамічний технологічний рівень, що включав автоматизовані бот-мережі (наприклад, діяльність санкт-петербурзької «Агенції інтернет-досліджень»), анонімні веб-сайти-агрегатори новин, координаційні групи в соціальних мережах (Facebook, Twitter) та закритих месенджерах (Telegram) [15]. Окремим інструментом цього рівня стала мілітаризація візуального контенту, зокрема використання політичної сатири, карикатур та мемів для дискредитації європейських лідерів та підтримки України.

Україна як лакмусовий папірець та полігон інформаційного протистояння. Протягом 2014–2021 років «українська тематика» займала центральне место в архітектурі російського впливу в ЄС. Російська мережа вирішувала два взаємопов'язані стратегічні завдання: по-перше, дегуманізація України та представлення її як «failed state» (держави, що не відбулася); по-друге, залякування європейців економічними та безпековими наслідками підтримки Києва (енергетична криза, потоки біженців, загроза ядерної війни) [10].

Яскравим історичним прецедентом інституційної атаки РФ на європейському полі став референдум в Нідерландах у 2016 році щодо ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. В даному випадку російська мережева архітектура задіяла всі три рівні впливу: від офіційних заяв дипломатів до масованої атаки ботів та фінансування місцевих євроскептичних груп. Наративи про «корумповану Україну, яка обтяжить бюджет Нідерландів», транслювалися через фейкові платформи, імітуючи голос нідерландського громадянського суспільства [11]. Цей кейс

продемонстрував Брюсселю, що російська дезінформація є інструментом прямого втручання у внутрішні демократичні процеси держав-членів ЄС.

Аналогічна стратегія використовувалася під час збиття пасажирського лайнера рейсу MH17 у липні 2014 року. Тут завданням російської архітектури було не переконати Європу в конкретній версії подій, а згенерувати десятки суперечливих теорій (напад українського винищувача, іспанський диспетчер тощо), щоб паралізувати європейське правосуддя та громадську думку через інформаційне перенасичення [12].

Трансформація інформаційної політики ЄС: від моніторингу до оборони. Реакція Європейського Союзу на виклики російської мережевої архітектури у період 2014–2022 років пройшла складну історичну еволюцію, зумовлену внутрішніми бюрократичними процедурами та розбіжностями між країнами-членами щодо оцінки загрози з боку РФ.

Перший етап (2015–2017 рр.) — Реактивно-моніторинговий. Точкою відліку інституційної відповіді стало рішення Європейської Ради від березня 2015 року [1], на виконання якого в структурі Європейської служби зовнішніх справ (EEAS) було створено оперативну робочу групу East StratCom Task Force. Проте аналіз її початкової діяльності виявляє значний розрив між масштабом загрози та виділеними ресурсами. Група тривалий час складалася з кількох відряджених дипломатів та волонтерів, не мала власного бюджету і фокусувалася виключно на спростуванні фейків на платформі EUvsDisinfo. Інформаційна політика ЄС на цьому етапі залишалася в межах класичної ліберальної парадигми: вважалося, що надання «правдивих фактів» є достатнім інструментом для нейтралізації пропаганди [3; 8].

Другий етап (2018–2021 рр.) — Інституціоналізація та регулювання. Усвідомлення системного характеру загрози призвело до ухвалення у 2018 році «Плану дій проти дезінформації» (Action Plan against Disinformation) [2]. Брюссель почав змінювати оптику сприйняття, переходячи від аналізу

контенту до аналізу поведінки платформ. Створення «Спільного кодексу практики з дезінформації» (Code of Practice on Disinformation, 2018) [5] стало першою спробою змусити технологічних гігантів (Google, Facebook, Twitter) самостійно маркувати політичну рекламу та видаляти бот-мережі. У цей же період ЄС починає активно запозичувати досвід українського громадянського суспільства у сфері OSINT-розслідувань та стратегічних комунікацій, визнаючи Україну не лише реципієнтом допомоги, а й ключовим безпековим донором [13].

Третій етап (2022 р.) — Адміністративно-юридичний захист. Початок повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року зруйнував залишки європейських ілюзій щодо можливості ліберального діалогу в інформаційній сфері. Протягом кількох днів Рада ЄС ухвалила безпрецедентне рішення про повне блокування мовлення RT та Sputnik на території Євросоюзу. Цей крок став історичним прецедентом, який означав остаточний перехід ЄС до концепції «цифрового суверенітету» та інформаційної оборони. Логічним завершенням цієї еволюції стало прийняття у 2022 році Закону про цифрові послуги (Digital Services Act) [4], який перевів протидію дезінформації з площини добровільного саморегулювання Big Tech у площину жорстких юридичних та фінансових санкцій [14].

Висновки. Системний аналіз інституційної та мережевої архітектури російської пропаганди в країнах Європейського Союзу у період 2014–2022 років дозволяє сформулювати кілька узагальнюючих висновків. Доведено, що висока адаптивність російського інформаційного впливу в ЄС забезпечувалася функціонуванням складної трирівневої моделі (офіційні інститути, мережеві проксі та цифрова екосистема дистрибуції). Паразитуючи на базових цінностях ліберальної демократії — свободі слова та медійному плюралізмі, — ця архітектура зуміла інтегрувати власні геополітичні наративи безпосередньо у внутрішньополітичний дискурс європейських держав. При цьому «українське

питання» у 2014–2021 роках виступало не просто однією з тем, а стратегічним полігоном для тестування технологій інформаційного розколу Заходу.

Реконструйовано історичну динаміку трансформації інформаційної політики ЄС, яка пройшла три магістральні етапи: від наївного реактивно-моніторингового підходу (2015–2017 рр.), через нормативну інституціоналізацію та спроби регулювання Big Tech (2018–2021 рр.) до безпрецедентного адміністративно-юридичного захисту цифрового суверенітету у 2022 році. Початок повномасштабного вторгнення РФ в Україну став точкою зламу, яка змусила Брюссель відмовитися від суто ліберального нейтралітету на користь концепції активної інформаційної оборони, що виразилося в тотальному блокуванні державних медіа РФ та ухваленні жорсткого Закону про цифрові послуги. Визначено, що Україна в досліджуваний період еволюціонувала з позиції пасивного об'єкта захисту та реципієнта європейської допомоги до статусу провідного безпекового донора ЄС.

Окреслена проблематика відкриває широкі горизонти для подальших наукових розвідок. Зокрема, наукового інтересу потребує дослідження процесу міграції російських мережевих проксі у закриті та напівзакриті цифрові екосистеми (насамперед месенджер Telegram) після запровадження жорстких санкцій ЄС у 2022 році. Також перспективним є порівняльний аналіз стратегій протидії дезінформації в країнах «старої Європи» та державах Балто-Чорноморського регіону.

Список використаних джерел

1. European Council conclusions, 19–20 March 2015. European Council. Brussels. 2015. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/03/20/conclusions-european-council/

2. Action Plan against Disinformation. European Commission; High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. Brussels. 2018. 14 p. URL: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/action_plan_against_disinformation.pdf

3. European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties (2016/2030(INI)). Official Journal of the European Union. 2018. C 224/85. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016IP0441

4. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act). EUR-Lex. 2022. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2065

5. 2018 Code of Practice on Disinformation. European Commission. Brussels. 2018. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2018-code-practice-disinformation

6. Giles, K. Moscow's Next Generation Warfare. Chatham House: The Royal Institute of International Affairs. 2016. 64 p. URL: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/research/2016-04-12-russia-next-generation-warfare-giles.pdf

7. Bjola, C., & Pamment, J. (Eds.). Countering Online Propaganda and Extremism: The Strategic Communication of Otherness. London: Routledge. 2018. 194 p.

8. Bentzen, N. Action Plan against Disinformation: Briefing. European Parliamentary Research Service (EPRS). 2019. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633164/EPRS_BRI(2019)633164_EN.pdf

9. Manners, I. Normative Power Europe: A Contradiction in Terms? JCMS: Journal of Common Market Studies. 2002. Vol. 40, No. 2. P. 235–258.

10. National Institute for Strategic Studies. Vulnerability of EU information policy to the impact of Russian propaganda: Analytical note. Kyiv. 2016. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2017-07/ros_propaganda-723d5.pdf

11. Foreign Policy Council «Ukrainian Prism». How to counter Russian informational influences on Ukrainians in the EU?: Analytical report. Kyiv. 2021. URL: https://prismua.org/wp-content/uploads/2022/06/ForeignPolicy2021.pdf

12. Ukraine Crisis Media Center (UCMC). Russian propaganda in EU social networks: Challenges for strategic communications. Kyiv. 2019. URL: https://uacrisis.org/en/russian-propaganda-in-eu-social-media

13. Center for Countering Disinformation under the National Security and Defense Council of Ukraine. How the EU counters Russian disinformation: Institutional changes of 2022. Kyiv. 2022. URL: https://cpd.gov.ua/

14. Colley, T., & Smartowski, T. Information Sovereignty and the EU's Strategic Communications. European Security. 2020. Vol. 29, No. 4. P. 451–472.

15. Borges-Tiago, J. Digital Ecosystems and Disinformation Networks in Europe. Journal of Media Economics. 2021. Vol. 34, No. 1. P. 12–29.

16. Hansen, L. Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War. London: Routledge. 2006. 272 p.

17. Yurkova, O. Russian Information Warfare in Central and Eastern Europe. Journal of Slavic Military Studies. 2018. Vol. 31, No. 3. P. 315–332.

 ISSN: 3083-5712